

NÄR POPEN BLEV RÖD, VIT & BLÅ

Amerikansk populärmusik under 200 år

Rolf Hedlund

INNEHÅLL

Förord	7
Den amerikanska popmusiken växer fram: Minstrelsy, Vaudeville & Broadway	11
1890–1909: Tillplattad och inrullad musik	27
1910-TALET: Jazzen anfaller, Revues.....	40
1920-TALET: Radio, Race records, Hillbilly & Pop.....	54
1930-TALET: Början i moll... slutet i moll.....	90
1940-TALET: Krig & fred	156
1950-TALET: Vinyl & Rock'n'roll	197
1960-TALET: Soul & British invasion	247
1970-TALET: Fred i Vietnam & Disco	285
1980-TALET: Hip-hop, MTV & MC.....	311
1990-TALET: Skivbolagen attackeras	341
2000-TALET: Downloads vs CD.....	359
2010-TALET: Streaming	370
Eftertankar	391

EFTERTANKAR

VAD HAR JAG lärt mig, när jag gjort den här resan genom 200 års amerikansk populärmusik? Innan jag började samla material till texten kunde jag ha översiktligt redogjort för ämnet, men med researchen och ännu mer efter att ha börjat skriva insåg jag att mina kunskaper varierade vad gällde olika tidsperioder. Och när jag började fördjupa dem, där det behövdes blev det en levande historia jag studerade. Jag fick upp ögonen för och respekt för artister och kompositörer jag förut haft bara en översiktlig kunskap om.

Historien om den här musikens framväxt handlar naturligtvis främst om dem som skapar dem, låtskrivarna och artisterna som framför deras alster. Men den handlar också om hur teknisk utveckling har styrt, hur musiken har presenterats. Teatrar var med från början för minstrelsyn, vaudevillen och revyerna/musikallerna och turnerande sällskap kunde föra ut musiken till orter långt från storstädernas fina teatrar. Grammofonskivorna blev en nyhet som vi sett utvecklades och blev ett allt viktigare medium att sprida musiken under hela 1900-talet. Radion blev från 1920 en konkurrent till dem med ett till en början bättre ljud och till en överkomlig kostnad för många hushåll.

Jag var medveten när jag började arbetet om vilken mängd av musik som växt fram i smältdegeln USA. Ändå blev jag överväldigad av mångfalden och det ökande behovet att välja bort artister jag velat skriva om. Min känsla, och den har många bekräftat, är att mängden artister och genrer började växa någon gång under

1960-talet. Ökat välstånd, stora ungdomskullar med pengar att spendera och skivbolag, som den ökade försäljningen av LP-skivor gjort rika, gjorde att mycket musik fick chansen att presentera sig och hitta konsumenter som ville köpa deras skivor och gå på konserterna. Och som vanligt: success feeds success. Chansen till stora vinster gör riskviljan större!

Digitaliseringen ändrade på det gamla systemet runt det senaste sekelskiftet. Skivbolagen blev tagna på sängen men tvingades inse att konsumenterna alltid bestämmer och att ny teknik inte kan tänkas bort. Nu lever vi i en värld, där all musik är bara en knapptryckning bort. Men det har inte gjort den personliga framträdandena onödiga, tvärtom stora turnéer med många åskådare har blivit vanligare och vanligare.

Men själva musiken då, har den blivit bättre eller sämre? Jag ställer frågan trots att jag väl vet att det är högst individuellt om vi tycker den blir bättre eller sämre. Självt har jag som jag antydde ovan lärt mig att mer och mer uppskatta musik som gjordes långt innan jag föddes och började lyssna medvetet. Däremot har jag blivit mer skeptisk till den musik som görs nu och troligen är grunden för framtida musik. Jag är väl medveten om att det beror på min ålder, det är svårare att se det fräscha i det nya! I mina pessimistiska stunder kan jag ibland tycka att jag blivit omsprungnen och inte kunnat ta till mig den nya popmusiken. Då har det varit intressant att fånga upp hur de som själva framgångsrikt skapat populärmusik under tidigare decennier talar om hur de upplever förändringarna.

Per Gessle, popfantast sedan barndomen och sedan först nationellt och sedan internationellt mycket framgångsrik med sin musik intervjuades i SvD (2024.12.09). Han känner inte igen sig i musikbranschen längre men betonar att det inte beror på att musiken blivit bättre eller sämre, bara annorlunda mot när han växte upp. Och popnörden Per kan inte låta bli att notera att kidsen idag inte bryr sig om att lusläsa skivomslagen och kolla bilderna på dem som han en gång gjorde.

I slutet av 2021 (5:e nov) pratade DN med en annan svensk storhet, Benny Andersson, som under ett långt musikliv utforskat de flesta typerna av musik. Han säger att dagens Topp-20, »det bara visslar förbi mig». »Jag förstår inte strukturen i det, förstår inte vad som är lockande i det», men medger att det »låter bra och har jättefina produktioner», men uppbyggnaden av musiken är inte alls likadan som den en gång var. Men han litat på sig själv och gör vad han vet att han kan. Och det är ju inte lite som vi alla vet!

Lite dystrare tongångar är det i en artikel av Andreas Hörmark i SvD. Han citerar ur Kendrick Lamars låt »Wacced out murals»: »Okay, fuck your hip-hop, I watched the party just die / niggas cackling about... – while all of y'all is on trial.» Hörmark tolkar det som att texten refererar till rapparen Diddy Combs som sitter häktad för våldtäkt men att det är många som står/har stått inför rätten för liknande brott. R Kelly avtjänar ett långt fängelsestraff för sexbrott som vi minns, Kanye har nyligen stämts för sådana brott och Jay-Z har också stämts för några dagar sedan. Så Hörmark tolkar Lamars text som »att den stora hiphopfesten är över». Men kanske vi ska vänta tills domstolarna har sagt sitt!?

När jag arbetat med texten har jag ibland tänkt att den amerikanska musikens storhetstid i mångt och mycket sammanfaller med USA:s roll som »världspolis» med dollarn som reservvaluta. Nu har vi sett på senare år att flera stater ifrågasätter denna ordning och vill ha en »multipolär» världsordning. Hur det blir med det måste man nog ha starka kristallkulor för att se, men här kan vi fråga oss om USA:s ställning som popens ledande nation kan hotas framöver. Spontant har jag svårt att tro det, men å andra sidan såg vi under 2010-talet hur den sydkoreanska K-popen blev populär globalt. Många påpekar dock att den till stor del har hämtat sin inspiration från amerikansk musik.

Idag är det Taylor Swift, Sabrina Carpenter, Morgan Wallen m fl som regerar i popvärlden. Är det indiska, kinesiska eller ryska röster imorgon? Vem vet.